

HAKON LUND

2. februar 1898 – 14. juni 1979

HAKON LUND

2. februar 1898 – 14. juni 1979

Professor, dr. phil. Hakon Lund døde den 14. juni 1979. Han var én af den lille håndfuld faste lærere, der i løbet af det første femår efter starten af Universitetsundervisningen i Jylland i 1928 knyttes til det spirende Aarhus Universitet. Han tjente det i 35 år til afskeden i 1968.

Hakon Lund stammede fra Hvirring på Horsenseggen, og han sagde om sig selv, at han var vokset op som bonde drenge, og det, mente han, gjorde, at han havde særlig let ved at knytte nære kontakter, både arbejdsmæssige og personlige, til andre mennesker med rod i bondejorden. Hans mange venner og bekendte gennem et langt liv vidner om, at denne evne rakte videre endnu. Dette kom ikke mindst til udtryk i hans forhold til det store antal af elever, som på forskellige niveauer nød gavn af hans undervisning. Der herskede en utvungen og kammeratlig stemning om ham.

Hakon Lund blev cand. mag. i 1922 og havde allerede da i et par år været videnskabelig assistent hos professor Einar Biilmann. Et to-års studieophold hos professor Moses Gomberg, opdageren af trifenylnetylradikalet, ved University of Michigan resulterede i 1926 i disputatsen »Studier i Trifenylnetylgruppen«. Det var et arbejde inden for et på den tid kontroversielt felt af den organisk kemiske forskning, halochromifænomenet, som vises af en række organiske forbindelser, og samtidig inden for en stofgruppe, som har en central placering i de frie radikalers kemi, der langt fra var afklaret da. Lunds arbejde gav et vægtigt eksperimentelt bidrag til opfattelsen af trifenylnetylcarboniumioners struktur. Det bevægede sig på et område, som krævede stor beherskelse af den organiske synteses metodik. Hakon Lund var alle dage eksperimentatoren, og hans videnskabelige arbejder førte ham ind på mange områder af den organisk kemi, men nok bestandig med de aromatiske forbindelsers kemi som den centrale interesse, grundlagt i Gombergs laboratorium. Det er da også karakteristisk, at han bl.a. valgte at studere den tetracykliske aromatiske kulbrinte pyrens kemi.

Allerede i forbindelse med disputatsen anvendte Lund ultraviolet-absorptionspektroskopi på et tidspunkt, hvor spektroskopiske metoder var et særsyn i det organisk kemiske arbejde. Det var mange år før de kommercielt producerede »tryknapspektrografer« tid; men det dannede baggrund for, at det organiske laboratorium hurtigt fulgte denne udvikling op og bl.a. nu har en kernemagnetisk resonanspektroskopisk afdeling på højt niveau.

Lunds særlige evne for at finde genveje i en genstridig organisk syntese, eller nye veje til et kendt mål, eller for at tumle en syntese med notoriske risikomomenter blev udnyttet fra flere sider. Industrien havde bud efter ham, og han havde i årenes løb en række poster i tilknytning til danske kemiske industrier, han blev tidligt medlem af Akademiet for de Tekniske Videnskaber og såkaldt paragraf 5 medlem af Dansk Ingeniørforening. Også poster, hvor der var brug for andre evner end de

rent faglige, fulgte med, således formandsskabet for Landsforeningen Dansk Arbejdes Århusafdeling gennem en årrække.

Offentlige myndigheder gjorde ligeledes brug af Lunds ekspertise og mangesidighed, således som medlem af Hærens gaskommission og af Indenrigsministeriets gaskommission i årene op til krigen, hvor gasspøgelset var altfor nærværende. Den samme dystre baggrund havde efter krigen hans samarbejde med professor Baggesgaard Rasmussen, hvor Lund påtog sig at syntetisere nogle af de nervegasser, som ville være en potentiel risiko under en ny krig. Formålet var at lære disse kampstoffer at kende, så man i påkommende fald kunne træffe beskyttelsesforanstaltninger mod dem. Den anden verdenskrig havde berørt universitetet stærkt. Hakon Lund valgtes til rektor for Aarhus Universitet 1940-41, besættelsen første mørke år. Det var en vanskelig opgave, som han løste med værdighed.

Optagetheden af den eksperimentelle organiske kemi fandt tidligt udtryk i undervisningen. Sammen med Stig Veibel, som siden blev professor i organisk kemi på Danmarks tekniske Højskole, moderniserede Lund den organisk kemiske undervisning ved Københavns Universitets Kemiske Laboratorium, idet de etablerede to eminente laboratoriekurser i henholdsvis analytisk og syntetisk organisk kemi, det første Veibels, det andet Lunds særlige felt.

De 35 år ved Aarhus Universitet fordeler sig på to fakulteter, det lægevidenskabelige og det naturvidenskabelige. Det lægevidenskabelige Fakultet oprettedes i 1933 med ansættelse af Hakon Lund og Erik Buch Andersen, den sidste i professoratet i fysik. Det er ganske interessant idag, hvor flere institutters åbent hus arrangementer nyder stor folkeyndest, at erindre de offentlige eksperimentalforelæsninger i kemi og fysik, hvormed de to nye professorer lagde ud og derved var med til at konsolidere det specielle, nære forhold, der da bestod mellem byen og universitetet. Byens borgere strømmede til disse forelæsninger, der blev holdt for stopfyldte auditorier. Et andet udslag af ønsket om at meddele sig til en bredere kreds var hans medforfatterskab, sammen med Hans Rasmussen og Tage Langvad, til bogen »Hverdagslivets kemi«.

Lund og Buch Andersen var allerede et år før ansættelsen udpeget som de kommende professorer, for at de kunne være med til at indrette den institutbygning, universitetets første, hvortil grundstenen nedlagdes samme år. Bygningen stod færdig året efter parat til at modtage det første hold lægestuderende i Århus. Hakon Lunds interesse for undervisningen blev et gode, som talrige årgange af lægestuderende og siden også kemistuderende nød frugten af, og det var naturligt at han, efter Biilmanns ønske, fra 1947 videreførte dennes lærebøger i uorganisk og organisk kemi.

Den hastige vækst af studentertallet medførte hurtigt, at instituttet blev for snæver en ramme om aktiviteterne. Lund fremhævede, at et nyt, og nødvendigt, institut måtte planlægges med tanke på det kommende naturvidenskabelige fakultet. Det faldt således i Hakon Lunds lod endnu en gang at lægge kræfter til udformningen af en institutbygning og denne gang et institut af anderledes dimensioner end det første. Da var hans og instituttets overflytning til det nye fakultet allerede en kendsgerning, og indretningen af det nye hus til forskning og

undervisning hvilede naturligvis på en bredere kreds af nye og gamle medarbejdere.

Hele Hakon Lunds lange funktionsperiode faldt »før styrelsesloven«. Der er grund til at fremhæve, at hans medarbejdere på det gamle institut og på Organisk Laboratorium i det nye institut altid var orienterede om sager af betydning for laboratoriet og havde indflydelse på de beslutninger, der blev taget. Det faldt ham derfor også let at tilslutte sig den ledelsesordning, som etableredes på Kemisk Institut under Det naturvidenskabelige Fakultet med en institutledelse, som bestod af de fire professorer og lige så mange amanuenser.

Den 16. maj 1968 holdt Hakon Lund sin afskedsforelæsning »En kemiker ser tilbage«. Efter forelæsningen overrakte Hakon Lund-Fondet, som var skabt for indsamlede midler i en bred kreds af personer, institutioner og virksomheder, som på denne måde ønskede at hylde Hakon Lund. Efter hans ønske skal fondets midler anvendes til gavn for kemistuderende ved Aarhus Universitet.

Afskeden betød ikke uvirksomhed. Lund bevarede mange af sine faglige tilknytninger udenfor universitetet; men særligt kærkomment var for ham, at Kemisk Institut i anerkendelse af hans rolle for instituttets opkomst og hans næsten selvfølgelige samhørighed med det gav ham plads til som emeritus at bevare den daglige kontakt med medarbejderne og med kemien. Hans gode helbred gennem mange år endnu tillod ham at udnytte denne mulighed gennem næsten et årti efter afskeden. Han arbejdede i laboratoriet med opgaver, han ikke havde fået gjort færdige, og ved skrivebordet, hvor han fik tid til en syssel, der altid havde optaget ham stærkt, kemiens historie. Resultatet blev en række omhyggeligt udarbejdede og meget levende forelæsninger om dette emne, som til Lunds oprigtige beklagelse ikke havde kunnet finde plads i stud. scient.'ernes stærkt opfyldte studieplan. Det er en glæde, at disse forelæsninger blev udgivet i bogform, og det er efter sigende sket på opfordring fra de studerende, som havde fulgt dem sammen med mange af instituttets lærere og andre interesserede.

Denne historiske interesse begrænsede sig ikke til kemiens område, og den afspejler Lunds fortrolighed med mange sider af humaniora og hans optagethed af andre mennesker. Det hører med til dette billede af Hakon Lund, at han og hans hustru Berli gennem årene samlede en voksende skare af familie, venner og bekendte i deres usædvanligt gæstfrie hjem, som i mange år var en af de professorvillaer i universitetsparken, som længe fortalte om starten, da Aarhus Universitet var tænkt at skulle blive en lærdomsborg, hvor lærere og studerende kunne rummes i akademisk samvær inden for parkens grænser.

Sygdom tvang omsider Hakon Lund bort fra arbejdet. Hans sidste tid var vanskelig, men han blev hjulpet af en stor families omsorg.

Han vil blive mindet længe og af mange.

Arne Berg